

KOLLÉGIUM

S Z A K M A I - M Ó D S Z E R T A N I , I N F O R M Á C I Ó S F O L Y Ó I R A T

Kiadja a Kollégiumi Szövetség

Alapította a Kollégiumokért Sajtóalapítvány

A TARTALOMBÓL:

- Feladatterv a kollégiumok fejlesztésére
- Hátránykompenzáció
- „ADYSOK A HÁLÓN”
- **KD** - Hírek

IX. évfolyam 1999. február

2

Terney Béla Kollégium, Szentes

Bemutatkozunk

TERNEY BÉLA KÖZÉPISKOLAI KOLLÉGIUM

Az önálló igazgatású Terney Béla Középfiskolai Kollégium a Dél-Alföld egyik kisvárosában, a 34 ezer főt számláló Szentesen működik. Jelenkori nevét 1994-ben vette fel, tisztelegve a város egyik legjelesebb pedagógusának emléke előtt.

A szentesi kollégiumi (diákotthoni) élet kezdetei 1952-53-ra nyúlnak vissza. Jelen épületünk 1976-ban került átadásra, mely sajnos, "... kezdettől nem volt igazán alkalmas a kollégiumi feladatok ellátására, mivel munkásszálló tervrajza alapján készült. A szobák kicsik, nincs olyan méretű terem, ahol a kollégisták mindannyian együtt lehetnének. Nincs közös nevelői szoba. A testedzést szolgáló helyiségek hiányoznak." (Részlet, a Pedagógiai programból.) A nevelőmunka tartalmával igyekszünk pótolni a tárgyi hiányosságokat.

Szentes város 6 középfokú tanintézetének távollakó diákjainak adunk otthont koedukált intézményként. A kollégium 1992 óta az új vezetéssel évről-évre törekszik egy jó hagyományrendszer kialakítására. A névadó ünnepség hozta össze először egy nagy feladat elvégzésére a 11 fős nevelőtestületet, a diákságot, s nem utolsó sorban a kisegítő személyzetet. Ez az összefogás azóta is él, színesedik, gazdagodik. Már kezdettől fogva azt tartottuk, hogy az ide érkező fiatalok mindjobban kötődjenek a kollégiumhoz, s ezen keresztül a városhoz.

Az első évesek számára Gólya-tábort szervezünk a tanévkezdet előtti 3 napon. A gólyák ekkor ismerkednek meg a kollégiummal, a nevelőtestülettel, a várossal, nevezetességeivel és intézményeivel, s természetesen egymással is. Novemberben a Terney Napok színes programja már valamennyi kollégistánk közös élménye.

(A "Kollégium" c. újság januári számában már olvashattak erről az érdeklődők.) Harmadik nagy programunk a "Mozdulj!" sportnap, melyen 16-20 sportágban 20-22 kollégium sportolói (közel 1000 fő!) mérik össze erejüket, ügyességüket. A kollégium valamennyi felnőtt dolgozója, kb. 100 diákunk, valamint sok-sok barátunk, pártolónk vesz részt a lebonyolításban. Pályázati pénzek s a szponzori támogatás a "gazdasági alapja" a sikeres sporttalálkozónak.

A nagy programok mellett a közösségformálás több más eszközét is alkalmazzuk: a rendszeres közösségi beszélgetések, az "egyénilekálpolás", az ismeretterjesztő előadások, a névnapi és születésnapi megemlékezések, mind-mind ezt a célt szolgálják. A színház- és kiállítás látogatások, valamint a hétről-hétre folyó sportbajnokság, szintén a repertoárt színezik.

Nevelőtanárainkon túl, több külső óraadó is korrepetálja diákjainkat, de a gyerekek egymásnak is szívesen segítenek a tanulásban, erős a szolidaritás közöttük.

Nagyon fontosnak tartjuk a város intézményeivel való kapcsolattartást is. Az iskolákkal folyamatos az információcseré, bár ezt elsősorban mi tartjuk napirenden. Kedves színfolt az ún. családlátogatás, amikor egy-egy kollégiumi közösség meghívja az osztályfőnökét, s némi üdítő és sütemény mellett jó hangulatban elbeszélgetnek.

Kollégiumunknak több testvérkapcsolata is van. Ezek úgy alakultak ki, hogy évente egy-két alkalommal tanterületünk felkeresi az ország valamennyi kollégiumát, természetesen előzetes egyeztetés alapján.

Diákönkormányzatunk évek óta keresi saját helyét, szerepét. Úgy véljük, hogy ebben az évben alakul

ki egy olyan "csapat", mely karakteres formát ölt.

1991 óta működik az INVOKÁCIÓ "Segítségül Hívás" Alapítványunk, mely a kiemelkedő eredménnyel tanuló, példás viselkedésű, szociálisan hátrányos helyzetű diákokon igyekszik segíteni, néhány havi kollégiumi díj kifizetésével.

Ifjúságvédelmi munkánkban törekszünk az alaposságra. Folyamatos a feltáró munka, a segélyezésre szoruló diákok ügyeinek intézése, a lelki támogatás. Igyekszünk a káros szenvedélyek ellen is fellépni, de sajnos ezen a területen nem mindig vagyunk "győztesek".

A kollégium könyvtára sok segítséget nyújt pedagógiai programunk végrehajtásában. A mintegy 6000 könyvvel, s nem kevés folyóirattal rendelkező könyvtárunk a diákok tudásának bővítésében nagy szerepet játszik. A számítógépterem (Internet-terem) szinte mindig foglalt a napi 3 óra foglalkozási időben. Költségvetésünk szűkös lehetőségei miatt alig tudunk javítani tárgyi feltételeken. Szállásadás révén igyekszünk növelni bevételeinket. Nevelőtestületünk életkorilag heterogén, mely előnyére szolgál nevelési tevékenységünknek, hiszen a tapasztalat és a lendület jó hatással van pedagógiai feladataink megoldására. Jómagam, szívesen vagyok e nevelőtestület tagja.

Takács Pál
igazgatóhelyettes

Lapunk az
Oktatási Minisztérium
és a Soros Alapítvány
támogatásával készült.

K o l l é g i u m

- **Kiadja:** a Kollégiumi Szakmai és Érdekvédelmi Szövetség, a „Kollégiumokért” Sajtóalapítvány megbízásából
- **Felelős kiadó:** **Horváth István** □ **Felelős szerkesztő:** **Benda János** □ **Alapító főszerkesztő:** Dr. Benedek István
- **Rovatszerkesztők:** Fuchsné Hattinger Zsuzsanna, Tel.: 27/ 317 - 069 (Diákoldal); Gulyás Béla, Tel.: 78/ 462 - 035 (Zöld-oldal); Takács Ernő, Tel.: 34/487 - 081 (Szakmai érdekvédelem); Dr.Csépe György, Tel.: 37/ 318 - 138 (KSZ hírek, megyei információk)
- **Terjesztés:** Pethes Zoltán, Tel.: 30/376 - 042; □ **Szerkesztőség címe:** Körösy László Középfiskolai Kollégium 2500 Esztergom, Szent István tér 6. Tel./fax: 33/412 - 813 □ **Előfizethető a kiadó címén:** 1417 BUDAPEST, Pf.:11. Tel./fax:(1) 352-9601
- E-mail : KollégiumiSzovetseg@mail.mata.v.hu □ **Honlap:** www.kollégiumiszovetseg.mata.v.hu **Példányszám:** 1500

Kollégiumban nevelt fiatalok hátránykompenzációja

BEVEZETŐ

Magyarországon ma közel félezer középiskolai kollégium működik. Ezekben kb. 55 ezer középiskolás és 18 ezer szakmunkástanuló részesül ellátásban, azonban előbbieik száma az ezredforduló után (a középfokú képzés szerkezeti átalakulása okán, ti. a diákok hamarabb be fognak lépni a középfokú képzésbe) várhatóan 15 ezerrel nőni fog, tehát a hálózat bővítése válik szükségessé.

Ezeknek a diákoknak a számára a család és az iskola mellett az intézményes nevelés legfontosabb színtere a kollégium, melynek funkciói szorosan kapcsolódnak az iskolarendszer alábbi fő funkcióihoz:

- társadalmi munkamegosztásra való felkészítés (a munkaerő-piaci követelmények és az egyéni elvárások, igények figyelembevételével)
- családpótlás (szociális funkció)
- társadalmi mobilitás egyéni lehetőségeinek biztosítása
- társadalmi egyenlőtlenségek hatásainak enyhítése, az indulási hátrányok csökkentése, a tudáshoz (ismeretszerzéshez) való viszony pozitív befolyásolása, esélykiegyenlítés
- szocializáció: szociális kompetenciák fejlesztése, a tartalmas társadalmi létre, adaptációra való nevelés
- a gyermek személyiségének, képességeinek sokoldalú fejlesztése.

A középiskolai továbbtanulás a gyermekek számára a társadalmi beilleszkedés, a társadalmi mobilitás fontos eszköze. Ugyanakkor elmondható, hogy ma szinte kizárólag az alapképességeken, a motiváción, és az elsődleges szocializáción (ami szorosan összefügg a családi, szociokulturális háttérrel) függ az egyén jövője. Hiszen az iskola minden szándéka ellenére sem csökkenti, hanem konzerválja vagy növeli az indulási különbségeket, nem képes biztosítani az esélyegyenlőséget (még az általános iskolában sem), sőt bővítetten termeli újra. A tanulók iskolai teljesítménye évről évre romlik, és egyre magasabb az iskolai kudarcot elszenvedők száma. Ugyanakkor tudjuk, hogy az iskolai kudarcok jelentős szerepet játszanak a fiatalok elszigetelődésében, marginalizációjában.

Oktatási rendszerünk **szelektív**, mely szelekció **társadalmi szelekcióvá vált**, de valójában nem a képességek, hanem a család szociokulturális és anyagi helyzete alapján, hiszen elsősorban a szellemi környezetből érkezők számára

biztosít megfelelő oktatási-nevelési feltételeket.

Az iskola ezzel a magatartásával azokat a gyermekeket sújtja, stigmatizálja, szorítja még inkább peremre, akik kedvezőtlen családi szociokulturális, ill. szocializációs háttérűek, hiányos ismeretekkel rendelkeznek, beilleszkedési zavarokkal küzdenek, depriváltak, akik hátrányos régióban, településen születtek, nem értelmiségiek a szüleik, akiknek (már az alapfokú) sikeres képzését sem tudják a szülők finanszírozni - annak ellenére, hogy deklarált cél a felzárkóztatás, az esélyegyenlőség biztosítása.

Az iskolai tudásátadás hatékonysága gyenge, amelynek egyik oka az, hogy az iskola a képességeknek csupán egy szűk szeletét ismeri el; továbbá olyan képességeknek a meglétét is feltételezi és kéri számon, amit korábban nem adott át. Az iskolai tanítás nem motivál, nem ösztönöz aktivitásra, hatékony kommunikációra, kreativitásra.

Az oktatást és a nevelést a **tananyag- és tanulási teljesítmény központúság jellemzi**. Az iskola nem képes módszer-tanilag megfelelni annak a követelménynek, hogy a gyermekekkel **életkori sajátosságainak, igényeiknek, képességeiknek, motivációiknak megfelelően** bánjon. Ebben kétségkívül akadályozza az esélyegyenlőség körüli értelmezési zavar és hibás szemlélet, amelynek valódi jelentése és tartalma az, hogy mindenkinek legyen esélye, lehetősége **ön maga képességeinek kiaknázásához**.

A KOLLÉGIUMOK SZEREPÉRŐL

A kollégiumoknak egyik legfontosabb alaptvékenysége a felzárkóztatás, az esélykiegyenlítés, amit lehetőségeik függvényében, tehát változó színvonalon oldanak meg. A Közoktatási Törvény ma a kollégiumot részben önálló nevelési-oktatási intézményként határozza meg, és olyan konkrét tennivalókat ír elő számára, amely a tudáselosztásban való erőteljesebb szerepvállalásra kötelezi az intézményt; továbbá fokozott hangsúlyt helyez a gyermekek érdekeinek védelmére, a gyermek- és ifjúságvédelemre; tehát a korábbiakhoz képest markánsan megfogalmazódnak a hátránykompenzációs feladatok.

A törvény kimondja hogy "A tanuló joga különösen, hogy kollégiumi... ellátásban részesüljön...". Továbbá, "A kollégium feladata megteremteni a feltételeket, az iskolai tanulmányok folytatását azoknak,

a.) akiknek a tanuláshoz, a szabad iskolaválasztáshoz való jogok érvényesítéséhez nemzeti vagy etnikai kisebbségi nyelven, illetve gyógypedagógiai nevelési-oktatási intézményekben való tanuláshoz a lakóhelyükön nincs lehetőségük, illetve

b.) akiknek a tanuláshoz megfelelő feltételeket a szülő nem tudja biztosítani.

Továbbá "A gyermeknek...joga, hogy képességeinek, érdeklődésének, adottságainak megfelelő nevelésben és oktatásban részesüljön...", valamint "...állapotának, személyes adottságának megfelelő megkülönböztetett ellátásban - különleges gondozásban, rehabilitációs célú ellátásban - részesüljön..." Ennek formáját is megjelöli: "A kollégium a kollégiumba felvett és az externátusi elhelyezésben részesülő tanulók részére felzárkóztató, tehetség kibontakoztató, speciális ismereteket adó, felkészítő foglalkozásokat, továbbá a szabadidő eltöltését szolgáló foglalkozásokat és a tanulóval való egyéni törődést biztosító foglalkozásokat szervez".

A pedagógus kötelességei között írja elő, hogy "...közreműködjön a gyermek- és ifjúságvédelmi feladatok ellátásában, a gyermek, a tanuló fejlődését veszélyeztető körülmények megelőzésében, feltárásában, megszüntetésében...".

Szociológiai vizsgálatok rámutatnak, hogy a hátrányos helyzetet valamint a veszélyeztetettséget előidéző munkanélküliség, tartós szegénység, alacsony iskolázottság elsősorban un. vidéki probléma. Az is tény, hogy folyamatosan nő az itt élő diákok tanulmányi lemaradása, különösen a kistelepüléseken.

Törvényszerű tehát, hogy a kollégiumban elhelyezett tanulók jelentős hányada kulturálisan depriváltak, hátrányos-, vagy többszörösen hátrányos helyzetűnek tekinthető, és többségben vannak azok, akik felzárkóztatásra, kompenzációra, védelemre szorulnak.

(Az iskolák a tanulók 30-50 százalékát sorolja a hátrányos helyzetűek közé, az arány iskolatípusonként eltérő. A kollégiumokban is hasonló helyzet valószínűsíthető, de az intézmények között nagy eltérések vannak.)

A HÁTRÁNYKOMPENZÁCIÓ JELENTŐSÉGE
- a **gyermek befogadó-készségét, motivációját fejlesztjük, ami által** az iskolai ismeret- és kultúra átadás hatékonyabbá válhat, ill. kellőképpen érvényesülhet,

- a diákok esélyeit növeljük, érdekeik érvényesülését segítjük (társadalmi integráció, célok megvalósítása (önmegvalósítás), képességek kibontakoztatása, a képességeknek megfelelő életpályára való állítás); az ismereteik gazdagítása helyzetüket, énképüket javítja, személyiségfejlődésüket harmonikussá teszi,
- annak a **képességnek a megerősítését szolgálja**, hogy az egyén képes lesz megbirkózni az iskolai, családi, életvitelbeli, stb. problémákkal,
- a **gyermek környezetének kedvező alakítása, minőségének javulása** az indulási hátrányokat csökkenti, valamint egészséges szocializációját, személyiségfejlődését segíti.

A segítség elmaradásának következményei:

- az egyéni (iskolai) kudarc, mint társadalmi-gazdasági probléma is megjelenik (pl. munkaerő-piaci anomáliák, csökkent munkaképesség, társadalmi beilleszkedési problémák),
- a kudarc az egyéni boldogulást, életnívót negatívan determináló tény,
- beszűkült boldogságlehetőség,
- társadalomkivüliség és társadalomellenesség,
- frusztráció, tehetetlenségérzés, melynek következménye lehet az, hogy az egyén környezete vagy ön maga ellen fordul.

HÁTRÁNYOS HELYZET ÉS VESZÉLYEZTETETTSÉG

A rendszerváltozás után felerősödtek azok a negatív társadalmi jelenségek és tendenciák, amelyek következményeként folyamatosan nő a **hátrányos illetve veszélyeztetett helyzetű gyermekek** száma. **Közvetlen okai:**

- a középrétegek elszegényedése,
  - munkanélküliség,
  - család válsága (hagyományos családi nevelési funkció elvesztése, kohézió gyengülése, értékeinek rombolása, életvezetési problémák, nevelés válsága),
  - társadalmi érték- és normaválság,
  - a társadalmi kötelekek lazulása, a szolidaritás hiánya,
  - a nevelés társadalmi ellenőrzésének gyengülése,
  - az iskolai szelekció erősödése, a hátrányos helyzetűek bővített újratemlése,
  - az iskolai tanulási teljesítménykényszer, s annak személyiségromboló hatása, egyidejűleg a nevelés háttérbe szorulása.
- (A korai teljesítménykényszerrel nagy valószínűséggel összefügg a dislexia terjedése; aránya 10-szerese a nyugati országoknak.)
- a tömegkommunikáció negatív, sokszor erkölcsromboló hatásának erősödése,
  - az iskola és a család kooperációjának hiánya a nevelésben.

A legutóbbi adatok szerint Magyarországon kb. 4 millióan élnek a létminimum környékén. Egymillió az alkoholisták, 800 ezer a súlyos depressziósok, 250 ezer a kábítószerfüggők száma. 800 ezer gyermek él a szegénységi küszöb alatt, 400 ezer veszélyeztetett. Kb. 8-12 ezer gyermek iskolakerülő.

A hátrányos helyzet értelmezésénél a **sikeres iskolai előrehaladás** szempontjából való definiálás a legelterjedtebb. **Hátrányos helyzetűnek tekinthetők a többségtől negatív értelemben eltérő (a többiekkel együtt haladni nem képes), tehát speciális igényekkel rendelkező csoportok:** "hátrányos helyzetben lenni végül is azt jelenti, hogy olyan társadalmi csoporthoz tartozunk, amelynek létfeltételei az egyén fejlődésében megmutatkozóan is előnytelenek az iskolázás támasztotta követelmények szempontjából" (Pataki F.).

A hivatalos definíció szerint a **hátrányos helyzet, valamint a veszélyeztetettség ismérvei:**

- a gyermek alapvető szükséglet-kielégítési lehetőségei korlátozottak,
- szociokulturális háttere átlag alatti.

Veszélyeztetettek az olyan fiatalok, akik testi, lelki, érzelmi, erkölcsi fejlődését a család nem biztosítja, tehát a személyiség egészséges fejlődése akadályozott. Gyakran deviancia (társadalmi szokás- vagy normasértés, értékpusztítás) kialakulásához vezet.

Kialakulásának okai: elhanyagoló nevelés, gondozás, devianciák halmozott előfordulása a családban. Tehát meghatározó a család **életmódja**.

Nem minden hátrányos helyzetű gyermek veszélyeztetett, de a veszélyeztetettség mögött az esetek többségében hátrányos helyzet áll.

A hátrányos helyzet kialakulásában makro- és mikrokörnyezeti tényezők játszanak szerepet. Az okok gyakran összefüggenek, illetve bizonyos csoportokban több ok egyidejű fennállásával találkozunk (pl. kisebbségi lét, szegénység, munkanélküliség, nagycsalád, betegség, stb.). Ezért hosszabb ideje inkább már halmozottan hátrányos helyzetről beszélünk.

Bizonyos iskolatípusok, szakmák tanulóifjúsága egészében halmozottan hátrányos, ill. veszélyeztetett helyzetű. E rétegek iskolai hagyományosan a szakmunkásképzők (kivéve a néhány keresett szakmát) és a szakiskolák. Tény, hogy bizonyos régiókban már a gimnáziumba is elindult a beáramlásuk, ti. az intézmények a demográfiai apály miatt - tehát kényszerűségből - nyitottabbá válnak.

A különféle vizsgálati tapasztalatok alapján a hátrányos helyzet kialakulásában az alábbiak játszanak szerepet:

- szegénység, alacsony jövedelem a családban,
- a család egzisztenciális bizonytalansága (pl. bizonytalan munkavállalói státusz),
- rossz lakáskörülmények,
- az eltartottak száma a családban három vagy több,
- szülő(k) munkanélkülisége,
- szülők alacsony iskolai végzettsége (8 általános vagy kevesebb),
- a család, a közvetlen környezete deviáns életmódja, életvitele,
- család hiánya (a gyermeket nem a szülei nevelik),
- elhunyt szülő(k),
- az ép család hiánya (elvált vagy külön élő szülők),
- a család instabilitása (konfliktusokkal terhelt családi élet),
- beteg, vagy cselekvésében korlátozott szülő,
- kisebbségi etnikai helyzet,
- fogyatékoság (értelmi, érzékszervi, mozgásbeli stb.).

A KOLLÉGIUMI HÁTRÁNYKOMPENZÁCIÓ FŐBB DIMENZIÓI

Ténylegesen az összes kollégista diák részleges hátránykompenzációban, természetesen érintettségük különböző mértékű. A kollégiumi pszéta léte már önmagában is hátránykompenzációs tényező, hiszen a rászorulóknak számára megteremti a lakhelyen kívül eső oktatási intézményben való tanulás lehetőségét. Szerepe különösen a magatartás (személyiség) zavaros, szociálisan inadaptált, deviáns fiatalok, valamint a szociokulturálisan depriváltak, iskolai kudarcokat elszenvedők, az érzékszervi fogyatékos gyermekek, az állami gondoskodás alatt álló fiatalok, a nemzeti és etnikai kisebbséghez tartozó fiatalok megsegítésében számottevő - mindenekelőtt ők a gyermek- és ifjúságvédelmi tevékenység alanyai.

A felsorolásból látható, hogy a hátránykompenzációs tevékenység **összetett**, pedagógiai, pszichológiai, szociális, egészségügyi, és jogi ismereteket ill. tennivalókat igényel.

• GONDOSKODÁS

A kollégium a családot helyettesítve rendszeres és szervezett gondoskodást, védelmet nyújt; a tanárok személyesen felelősek a rájuk bízott gyermekek gondozásáért, neveléséért, oktatásáért. Intézményesen biztosítja a megfelelő lakást, ételmezt, egészségügyi ellátást, a tanuláshoz az egyenlő feltételeket, az egészséges életvitel feltételeit a különféle háttérrel és diszpozíciókkal rendelkezők számára.

• PREVENCIÓ

A kollégium egyike a szociális illetve gyermekjóléti funkciókat is ellátó intézményeknek, és nagyon sokat tehet

a fiatalkori válsághelyzetek kialakulásának megakadályozásáért. A kollégiumi prevenció tevékenység segíti megakadályozni a gyermek szociális körülményeinek további romlását, ill. szerepet vállal annak megszüldésében, javításában, tehát a *gyermekjóléti szolgáltatás speciális formájának is felfogható*. Továbbá: a kollégiumi nevelés *mintaadás, értékkövetítés*, amely az erkölcsös gondolkodásra és viselkedésre, a helyes és egészséges életvitelre szoktat, továbbá ezekkel kapcsolatos ismereteket közvetít, így a káros szokások, helytelen magatartások és életvitel, a szenvedélybetegségek prevencióját is szolgálja is egyben (generálprevenció).

Különösen a gyermekvédelmi tevékenységben a korai diagnózis és felismerés kulcskérdés, amelynek alapján az adekvát terápiával - pl. segítő programok, személyre szóló beavatkozás, intézkedések formájában - meggátolhatjuk a helyzet rosszabbodását.

A háttérben meghúzódó problémák a pedagógusok előtt sajnálatos módon sokszor rejtve maradnak, amelynek oka a személyes és intézményi kapcsolatok minőségében keresendő. Csakis az iskola és a kollégium, ill. a pedagógus, a diák s a szülő között kialakult közvetlen, bizalmi kapcsolat, ill. az ezen alapuló együttműködés teszi lehetővé a gyermek szocializációs háttérének, egyéni tulajdonságainak, személyiségvonásainak, a helyzetét előidéző okok pontos feltárását, amelynek ismeretében a szükséges - személyre szóló - beavatkozás tervezhető, elvégezhető (speciálprevenció). (Vizsgálandó: szocializációs előzmények, szociokulturális háttér, családi viszonyok, neveltségi állapot, igények, motiváció, magatartás (viselkedés-repertoár), orientáció és érdeklődési preferenciák (értékorientáció), beilleszkedési és mentális zavarok, kötődések, az aktuális szocializációs környezet (család, iskola, kortárs csoportok, baráti kör stb.), valamint veszélyeztető tényezők feltárása.)

A veszélyeztetettség kialakulásában komoly szerepe van a társadalom általános értékviselkedésének. A kollégium - de bármely neveléssel foglalkozó intézmény - nevelési feladatainak teljesítése elképzelhetetlen világosan megfogalmazott nevelési célok nélkül, melynek mindenkor *alapja a jól körülhatárolt értékrend*, amely orientációs mintául szolgál az intézmény etikai- és morális rendszerének, szocializációs gyakorlatának kialakításához. A *hagyományos értékrend* megszüldésével és közvetítésével a fiatalok számára olyan támaszt képes az intézmény nyújtani, amely irányt mutat, belső tartást ad, a kritikus helyzeteken átsegít, ellensúlyozza a környezet káros hatásait, s orientál a helyes döntések meghozatalában. *Nem arról van szó, hogy mindent értékelve találunk a gyermekek felé, hanem meg-*

tanítjuk őket a helyes értékelésre, a jó és a rossz, a nemes és nemtelen, az etikus és etikátlan stb. közötti különbségtételre.

• SZOCIALIZÁCIÓ

A személyes kapcsolatok, az állandó odafordulás, a valódi közösségek valamint a példaadás hiánya, az oly gyakran tapasztalható, saját életpályával, jövővel kapcsolatos bizonytalanság vagy kilátástalanság feltétlenül felelős a fiatalkori válsághelyzetek kialakulásáért. A kollégiumnak jelentős szerepe van a szocializációban, a társadalmi életben való részvételbe, a környezetbe, a mindennapi életviszonyokba való bevezetésben. A kollégium gazdag és pozitív interakciós közegével kiegészítheti, segítheti, vagy ellensúlyozhatja a családi, iskolai és egyéb szocializációs tényezőket.

A nevelési folyamat jellegét és eredményességét döntően a kollégium pedagógiai stílusa, a személyes- és csoportkapcsolatok - összességében a környezet - határozzák meg. Ami akkor megfelelő, ha stabil értékrenddel bír, változatos és gazdag tevékenység-, ill. tanulási formák jellemzik, befogadó és védő, ingergazdag, mint interakciós közeg biztosítja a tanár és diák kapcsolatában a kétirányú kommunikációt és kooperációt, ha domináns benne a pozitív értékelés, a rendszeres megerősítés; képes mintát adni az egészséges és konstruktív életvezetéshez.

Tehát a kollégiumi közösségben olyan szocializációs környezetet kell megteremteni, amely szolidáris, biztos támaszt és orientációt ad.

A személyiségfejlesztés eredményességének feltétele a nevelésben a tevékenységrendszer sokszínűségének, változatoságának biztosítása, amelyre a kollégiumban lehetőség van, a sajátos és gazdag eszköztárral, a időbeosztás viszonylag rugalmas kezelésének, és széles tevékenységrepertoárnak köszönhetően. A kollégiumban a gyermek *változatos szerepmintákkal találkozik*, amely szociális érését, személyiségfejlődését jelentősen segíti. A közösségben (kiscsoportokban) lehetővé válik ön- és valóságismeretének, önbizalmának, a környezet megismerésére irányuló érdeklődésének, a szociális képességrendszernek a fejlesztése. (Pontosan e képességek fejlesztéséhez ad ma legkevesebb segítséget az intézményes nevelés.)

• KULTÚRA - (TUDÁS) KÖZVETÍTÉS

A kollégiumban nagyon sok olyan gyermekkel találkozhatunk, akiknek a tanulással kapcsolatos (elsősorban iskolai) előzetes tapasztalataik általában kedvezőtlenek, akik a művelődés terén többlet erőfeszítéseket nem szívesen vállalnak. Tehát gondok vannak hozott ismereteikkel, az iskolai tananyag befogadásának képességével, ezen túlmenően az önértékeléssel is. Az iskolai (vagy szülői) fokozott teljesítménykényszer

következtében kialakuló szorongásos állapot akadályozza a képességeknek megfelelő teljesítést, a személyiség harmonikus fejlődését.

Az elsajátításban jelentős mértékben szerepet játszik az önnevelés, a résztvevői aktivitás, a motiváltság. Jelenleg a felzárkóztatás intézményes megoldásai azért nem kellően hatékonyak, mert a szociokulturális helyzetből fakadó személyiségfejlődésbeli anomáliákat (motiváció, önértékelés, életvezetés, értékrend stb.) nem tudják kezelni.

A kollégiumi tudásközvetítés (felzárkóztatás) is akkor válik eredményessé, ha *feltárjuk a tanulók motivációs jellemzőit, a meglévő motívumokat aktivizáljuk, valamint megtaláljuk és működtetjük az új motivációs eszközöket*. Meg kell vizsgálni tehát a viselkedés motivációs bázisait, valamint a tanulási motiváció befolyásoló tényezőket.

(Legfontosabbak: a tanuló tanulási folyamatban szerzett egyéni tapasztalatai, az egyes tevékenységek oki háttérmagyarázata, a tanulási motiváció, tanulási orientációk, technikák, stílusok, a tanuló személyiségjegyei, a kognitív (megismerési) képességek jellemzői, a családi szociokulturális hatások, s a tanulók szociális igényei.)

A KOLLÉGIUMI TUDÁSKÖZVETÍTÉS ÁLTALÁNOS CÉLJAI

A kollégium mintegy "második esély"-t biztosítva támogathatja, kiegészítheti az iskola oktató-nevelőmunkáját: a kulturális-műveltségi hátrányok csökkentésével, az általános műveltség fejlesztésével, az általános és speciális képességek kibontakoztatásával, az igényeknek, az előképzettségnek megfelelően. A kollégiumi nevelés-oktatás tartalmát (a kultúrák közvetítő tevékenységet) úgy kell meghatározni, hogy aktívan hozzájáruljon a fiatalok életkezdési esélyeinek növeléséhez, a helytállásra való felkészítéshez, az életvezetési és szociális képességek fejlesztéséhez. Olyan konvertálható ismereteket kell nyújtani, amelyek megfelelnek a legfontosabb munkaerő-piaci elvárásoknak, preferált képességeknek. A tartalmat (a tevékenységet) a funkció szerint, a merev korlátok feloldásával, a tevékenységformák célszerű és hasznos integrálásával lehet tervezni, a tanulók igényeinek megfelelően differenciálva, tehát az iskolai szempontból kedvezőtlen helyzetű gyermek is bekapcsolódhat a kollégiumi tanítási-tanulási folyamatba. A tevékenységformák és a követelmények nem tantárgyorientáltak, nincs teljesítménykényszer, így az intézmény *szorongásmentes* háttérrel ad a tanuláshoz, az alkotómunkához, az önmegvalósításához.

(folytatás a 8. oldalon)

Feladatterv a közoktatási kollégiumok fejlesztési programjának kidolgozásához

„A Kormány a közoktatás legfontosabb szerepének a társadalmi esélyegyenlőtlenségek (szociális, gazdasági, kulturális, területi) mérséklését tartja. A társadalom azon csoportjai számára, akik a rendszerváltás során a gazdasági átalakulás veszteseivé váltak, a felemelkedés útja szinte kizárólag a minőségi - társadalmi, gazdasági pozíciókra is jól átváltható - tudás megszerzésén keresztül vezet, ezért az iskolát a társadalmi mobilitás legfontosabb közintézményének tekinti, amely az egyéni felemelkedés, a kulturális folytonosság átadásának helyszíne és a gazdasági hatékonyság növelésének eszköze. Elfogadhatatlan, hogy a társadalmi előrejutást ne a tanuló tehetsége, szorgalma, hanem családja anyagi helyzete, szülei foglalkozása vagy éppen lakhelye határozza meg.

A Kormány szándéka, hogy minden gyermek - függetlenül az adott település földrajzi és anyagi helyzetétől - a társadalmi felemelkedés esélyét biztosító képzést kapjon. E cél elérése érdekében a Kormány kiemelten segíti a fokozottan rászoruló intézményeket és intézménytípusokat. (...)

A kistelepüléseken vagy kedvezőtlen körülmények között élő fiatalok számára a kollégiumokon keresztül vezet az út a versenyképes tudás megszerzéséhez. Ezért a kormány fejleszteni szándékszik a kollégiumi hálózatot és biztosítja a kollégiumok számára a teljes ráfordításnak megfelelő finanszírozást.“

(Az új évezred küszöbén - Kormányprogram)

I. ELŐZMÉNYEK

Az 1997. decemberében lezajlott a kollégiumok helyzetével, a szükséges fejlesztések lehetőségével foglalkozó szakmai megbeszélés első fordulóján a jelenlévők számos ponton egyetértésre jutottak. Ez a konszenzus nem csupán a problémánk közös megítélésén, hanem az ezekhez kapcsolódó feladatok valamint a megoldáshoz szükséges eszközöket illetően is egyetértés alakult ki.

A szakmai megbeszélés második fordulójára 1998. márciusában került sor. E megbeszélésre a FIDESZ-Magyar Polgári Párt javaslatokat fogalmazott meg, melyet írásban juttatott el a résztvevőkhöz.

A legfontosabb javaslatok a következők voltak:

- Szükségesnek tűnik a kollégiumok fenntartásához nyújtott központi normatív támogatás oly módon

történő megállapítása, amely - tekintettel a fenntartó önkormányzatok részleges ellenérdekeltségére illetve érdekeltségének hiányára - lehetővé tenné ezen intézmények „bekerülési költségén“ történő finanszírozását.

- Kívánatos létrehozni - a megyei fejlesztési közalapítványok mintájára - egy országos, a kollégiumok szakmai fejlődését, fejlesztését támogatni hivatott közalapítványt.
- Újra kell gondolni a kollégiumok szakmai, gazdasági, szervezeti önállóságának kérdését, vagyis az iskola-kollégium jelenlegi alá-fölérendeltségi viszonyának átalakítását.
- Eszközöket kell találni a kollégiumokban alkalmazott pedagógusok szakmai felkészültségének javítására (tekintettel arra is, hogy a középiskolák lefelé terjeszkedése egyre több esetben eredményezheti a 10-14 éves korú kisdíjak megjelenését ezekben az intézményekben).
- A kollégiumi épületek olyan fejlesztése kívánatos, hogy azok egy „polgári otthon“ szolgáltatásait nyújthassák az ott élő diákok számára.
- Számba kell venni, hogy a kollégiumi férőhelyek milyen mértékű és mely területeket, régiókat érintő bővítése szükséges, különös tekintettel a középfokú képzés kiszélesítésére, valamint a hátrányos helyzetű tanulók tehetséggondozására illetve felzárkóztatására.

A második megbeszélést követően az MKM-ban kollégiumfejlesztési program készült, amely javaslatokat fogalmazott meg a kollégiumi nevelés tartalmi fejlesztését, a kollégiumi működés feltételeinek javítását, valamint a kollégiumi hálózat bővítését illetően. A javaslat egyes elemeiben megjelennek a vitán elhangzott javaslatok, más elemek vitatottak, így újragondolásuk szükséges.

II. FELADATTERV

A fenti javaslatokat az új Oktatási Minisztérium vezetése továbbra is fenntartja ezekkel kapcsolatosan egy kollégiumi fejlesztési program kidolgozását tartja szükségesnek és kezdi meg.

I. JOGSZABÁLYI HÁTTER ÁTTEKINTÉSE

Az Oktatási Minisztérium áttekinti a kollégiumok működésének, szakmai fejlesztésének és finanszírozásának jogszabályi hátterét, és - egyeztetve az érintett szakmai szervezetekkel - javaslatot tesz a szükséges módosításokra.

Határidő: 1999. április 30.

Ennek keretén belül különösen tekintettel kell lenni az alábbiakra:

A közoktatásról szóló törvény módosításakor a kollégium

mi alapprogramról szóló szabályozás épüljön be a jogszabályba.

Határidő: 1999. április 30.

Szükséges megvizsgálni, milyen jogszabályi eszközökkel segíthető a központi támogatás „célhoz juttatása”, tekintettel arra, hogy a Kollégiumok Szakmai és Érdekvédelmi Szövetségének felmérése szerint van olyan fenntartó, amely a normatív támogatásnál kisebb összeget biztosít a kollégiumok működtetésére.

Határidő: 1999. április 30.

Rendezni szükséges a kollégiumokban foglalkoztatottak juttatásaira vonatkozó egyes szabályozókat (pl. kollégiumi pótlék, a differenciált bérezésre vonatkozó szabályok alkalmazása a kollégiumokban, stb.)

Határidő: 1999. október 30.

Kollégiumok autonómiájának kérdése, a kollégiumok jogi státuszának átalakítása (szinkronban a felsőoktatás kollégiumi rendszerével) annak érdekében, hogy a közös igazgatású kollégiumok szakmai, szervezeti, gazdasági önállósága növekedjék.

Határidő: 1999. október 30.

A kollégiumok működtetésére vonatkozó paraméterek felülvizsgálata (pedagógusok száma, egy tanulóra jutó terület, tanulóhelyek száma, stb.)

Határidő: 1999. október 30.

A kollégiumok munkájának szakmai és jogi szempontok alapján történő elemzése (intézményértékelés, igazgató tanácsok működésének tapasztalatai, stb.)

Határidő: 1999. október 30.

A kötelező eszköz- és felszerelési jegyzék kollégiumokat érintő rendelkezéseinek felülvizsgálata (különös tekintettel a nemek szerint szükséges mellékhelyiségek, valamint a tanári ügyeleti szobák vonatkozásában).

Határidő: 1999. június 30.

2. FINANSZÍROZÁS - A MŰKÖDÉSI FELTÉTELEK JAVÍTÁSA

Az OM - az érintett szakmai szervezetek bevonásával - prognózist készít az alábbi kérdések vonatkozásában:

Milyen mértékű normatíva emelés és összességében milyen mértékű többletforrás szükséges a kollégiumok bekerülési költségen történő finanszírozásához.

Határidő: 1999. június 30.

Milyen többletforrást igényel a kollégiumi férőhelyek számának szükséges mértékű növelése különös tekintettel a középfokú képzés horizontális és vertikális kiterjesztésére, a közösségi, kulturális és sportélet feltételeinek biztosítására. Ehhez - megyei/regionális bontásban - helyzetelemzés illetve előrejelzés készül.

Határidő: 1999. június 30.

Milyen többletforrást igényel - és milyen ütemezéssel valósítható meg a kollégiumok felszereltségének a kötelező eszköz- és felszerelési jegyzékben megfogalmazott elvárásoknak való megfeleltetése.

Határidő: 1999. október 30.

Mekkora költségigény jelentkezik egy kollégiumi infrastruktúra korszerűsítési program esetén, illetve ez (1) milyen módon ütemezhető, (2) a források milyen formában biztosíthatók (pl. a megyei fejlesztési köza-

lapítványokon vagy az újonnan létrehozandó, a kollégiumok szakmai fejlesztését segítő közalapítványon keresztül)

Határidő: 1999. október 30.

Szükséges megvizsgálni, hogy a megyei közoktatás-fejlesztési tervek milyen elképzeléseket foglalmaztak meg a kollégiumok fejlesztésével kapcsolatosan, valamint azt, hogy a megyei közoktatás-fejlesztési alapítványok támogatásaiból milyen mértékben részesült e szféra. (Általában is szükségesnek tűnik a megyei közoktatás-fejlesztési alapítványok működési tapasztalatainak összegzése, értékelése.)

Határidő: 1999. szeptember 30.

3. SZAKMAI ÉS SZEMÉLYI FELTÉTELEK JAVÍTÁSA

Az OM szükségesnek tartja, hogy a minisztérium háttérintézményeinek átszervezésekor az újonnan létrejövő intézményen belül jöjjön létre egy a kollégiumok szakmai fejlődését segíteni hivatott szervezeti egység.

Határidő: 1999. április 30.

A kollégiumi nevelés országos alapprogramjának szakmai vitáját a még szükséges körben le kell folytatni, a programot a törvénymódosítás után ki kell adni.

A kollégiumok szakmai fejlődésének előmozdításában kiemelt szerepet szánunk a pedagógus továbbképzésnek. Az OM a már meglévő képzési kapacitások egyesítését tartja kívánatosnak, mely képzés finanszírozási háttere - a szükséges akkreditációt követően - a pedagógusképzés rendszerében biztosítható.

Határidő: 1999. február 28.

A kollégiumi tanárok erkölcsi megbecsülése érdekében az Oktatási Minisztérium kitüntetést alapít.

Határidő: 1999. február 28.

A kollégiumok szakmai fejlesztését célzó pályázatok kiírása 1999-ben (pl. KOMA), különös tekintettel a kollégiumi nevelés országos alapprogramjának kiadását követő teendőkre.

Határidő: 1999. április 30.

A kollégiumok szakmai fejlesztését szolgáló közalapítvány létrehozása.

Határidő: 1999. szeptember 30.

III. A KORMÁNYVÁLTÁS ÓTA MEGTETT INTÉZKEDÉSEK

A kollégiumok normatív támogatása

1996-tól a kollégiumi normatíva folyamatosan vesztett értékéből (évi 7-8%), amely folyamat a következő költségvetési évtől megáll, és egy kis mértékű reálérték növekedés indul meg.

A pedagógus bérek

A benyújtott költségvetési törvény a pedagógusbérek januártól 16 %-os, szeptembertől újabb 3 %-os növelésére nyújt fedezetet, a béremelés garanciáját pedig a közalkalmazotti törvény módosításával teremtjük meg (pedagógus bérszorzó)

A kötelező eszköz- és felszerelési jegyzék előrelépést jelent a kollégiumok fejlesztése tekintetében, a türelmi idő lejárta után ez egy érzékelhető lépést jelent a „polgári otthonnak” megfelelő színvonalú kollégiumi ellátás irányába.

(Oktatási Minisztérium)

Kollégiumban nevelt fiatalok hátránykompenzációja

(az 5. oldal folytatása)

Az értékelés nem korlátozódik csupán a tanulmányi vagy magatartásbeli teljesítményre, hanem kiterjeszhető bármely képességre, készségre. Így a tanulók közösségben elfoglalt helyét, elismertségét nem az iskolai követelményeknek való megfelelés, hanem valódi értékeik határozzák meg, ami által önbecsülésük, önbizalmuk erősödik.

A tevékenység során minden gyermeknek egyforma lehetőséget lehet biztosítani az interakcióban való részvételre, a kooperációra; ez érvényesíthető azzal, hogy igényeikre épül.

A TUDÁS- ÉS KULTÚRAKÖZVETÍTÉS LEGFONTOSABB FELADATAI

A mindennapi iskolai felkészülés, és ehhez kapcsolódva a továbbtanulás, a pályorientáció segítése

A kollégiumokban működő szaktanárok (esetenként mentor diákok) megfelelő segítséget tudnak nyújtani a *tanulmányi munka segítésében*, a korrepetálástól kezdve a különféle tantárgyi programokig, a felzárkóztatástól az egyetemi felvételi előkészítésig. A tanulási hátrányok kiegyenlítésére differenciált módszerek állnak rendelkezésre, melynek lényege, hogy alkalmazkodik a tanuló egyéni haladási üteméhez.

Azoknál a fiataloknál, ahol az iskola vagy a család (hátrányos szociokulturális háttér, alacsony igény- és követelményszint, valamint életnívó miatt) nem tud megfelelő szocializációs, viselkedési, orientációs mintát adni, az egyéb külső segítség elmaradása esetén a gyermek nagy valószínűséggel követi szülei életpályáját. Ezekben az esetekben különösen nem elegendő, hogy a kollégiumi *pályorientációs tevékenység* a tanulásban való segítségre korlátozódjék, hanem fontos, hogy a jövőkép hiányát pótolja, az életpályával kapcsolatos kilátástalanságot vagy bizonytalanságot - mielőtt társadalmi inadaptációt, devianciát, krízist idézne elő - feloldja, sőt az intézményi eszközökre és kapcsolatokra építve tevékenyen is részt vegyen a pályamódosítás segítésében, de a végzetek elhelyezkedésének támogatásában is.

AZ ISKOLAI TUDÁS KIEGÉSZÍTÉSE, BŐVÍTÉSE, ÖNÁLLÓ FEJLESZTŐ - NEVELÉSI-OKTATÁSI TEVÉKENYSÉG

Jelentőségét az adja, hogy az iskolai tudás sokszor irreleváns, használhatatlan, nem konvertálható.

A jövőbeni oktatási és nevelési célokat különféle követelmények alakítják át, (ld. Köznevelési Távlati Fejlesztési Stratégiája), amit a kollégiumi nevelésben is érvényesítünk:

- a polgári társadalom és piacgazdaság követelményeihez való alkalmazkodás,
- az információs társadalomban szükséges ismeretek fontossága,
- alkalmazkodóképesség a gyorsan változó körülményekhez,
- az élethosszig tartó tanulás képessége,
- a saját egészséghez és a környezethez való pozitív viszony,
- a modern európai társadalomhoz való tartozás tudatának erősítése (egy erős nemzeti tudat alapján).

A felértékelődő képességek, tehát az információs társadalom alapértékei. Ugyanakkor tény, hogy tanulóink többségének un. általános műveltsége - mindenekelőtt a szociokulturális hátrányokból eredően - hiányos, amelyet az iskola sem tud kompenzálni. Ezen hiányoknak a pótlásában a kollégium részt tud vállalni. Továbbá, a kollégiumi hátránykompenzáció az alábbi területeken bír jelentőséggel, különösen a hátrányos szociokulturális környezetből érkezettek számára: kommunikációs ismeretek, matematikai- és idegen nyelvtudás, tanulás-módszertani ismeretek, vizuális kultúra, a testi - és mentálhigiénés kultúra, önismeret (kockázatvállalási-, döntési - és alkalmazkodási képesség, stb.) továbbá a családi élet kultúrájával összefüggő ismeretek fejlesztése.

• TEHETSÉGVÉDELEM

A Köznevelési Törvény úgy rendelkezik, hogy a "kollégiumot a fenntartó kijelölheti arra, hogy kiemelkedő képességű tanulókkal foglalkozzon".

Különösen fontos szerepe van a kollégiumnak abban, hogy a tehetséges gyermekeket kiemelje hátrányos szociokulturális környezetükből, és további útjukat egyenesse. Hiszen a szülőknek a tehetségfelismeréshez- és gondozáshoz nincsenek kellő ismereteik; tudatos fejlesztésre a családok kisebbik részének van lehetősége. De a pedagógusok sincsenek erre a feladatra felkészítve. Őket az is gátolja ebben, hogy az iskola csupán néhány képességi-szféra (adottságot) preferál, továbbá az iskolai teljesítményen ritkán mérhető a tehetség.

Már azt is eredményként könyvelhetjük el, ha olyan közeget teremtünk, amely nem akadályozza a tehetség kibontakozását. Az olyan emocionális biztonságot, intellektuális ösztönzést és szabadságot adó (motiváló), ingergazdag környezet kedvező a tehetség kibontakozásához, amelyben az én bátorítást és megerősítést kap a cselekvéshez, a kockázatvállaláshoz. Amely előhívja és fejleszti a meglévő képességeket, biztosítja a személyiség harmonikus fejlődését; a meglévő adottságok, képességek

magas szintre fejleszthetők. Ennek a "segítő" légkör, ill. a "bátorító - megengedő" pedagógus magatartás felel meg.

A kollégiumi tehetségnevelésben egyfelől a *tananyag gazdagítás, dúsitás* modellje követhető (pl. önképzőkörök, tudományos diákkörök), másfelől a különféle *képességefejlesztő szakkörök* keretében történhet a tehetséggondozás (az ismeret-, tudás- és kultúráközvetítésnek jelenleg ez a leggyakoribb formája). Végül, de nem utolsó sorban - s amire nem fordítunk kellő figyelmet: a kollégiumi közélet kiváló lehetőséget ad a *szociális képességek* megmutatkozására, ill. fejlesztésére.

• A CSALÁDI NEVELÉS SEGÍTÉSE, BEFOLYÁSOLÁSA, KOMPENZÁCIÓJA

A kollégiumnak jelentős a családpótló (szülőpótló) funkciója, hiszen amíg a gyermek szüleitől távol van, a kollégiumi közösség - formálisan legalább - pótolja a család közösségét, a pedagógus a szülőt. A család intézményének általános válsága, a családok általános elszegényedése és annak minden negatív következménye (a gyermekekkel való törődés hiánya, deviáns életmód, stb.), de különösen a válások ugrásszerű növekedése okán a *szociális, gondozó funkció egyre erőteljesebb szerepet kap, tehát* az intézmények *gyermek- és ifjúságvédelmi funkciója* erősödik. Nagyon indokolt tehát, hogy az intézményekben mindenütt megkezdjék működésüket az ifjúságvédelmi szakemberek.

Emelkedik azoknak a fiataloknak a száma is, akiknek az iskolába való bejárás nem okoz gondot, de családi körülményeikre, anyagi helyzetükre való tekintettel, a gyermek érdekében az iskola vagy a családgondozó szolgálatok kezdeményezik a kollégiumi ellátást.

A veszélyeztetettség nem az életfeltételekből, az életszínvonalból, hanem az *életmódból* következik inkább, így sok gyermek számára a kollégiumi környezet és feltételrendszer, mint nevelési és szociális közeg kedvezőbb, mint az otthoni. Ezt igazolja az a sajnálatos tény, hogy mindig találkozzunk olyan fiatalokkal, akik hétfőjeiket szívesebben töltik a kollégiumban, az otthoni feszült vagy elviselhetetlen családi légkör miatt. (A kollégium hétfői igénybevételének gyakoribb oka az, hogy a diákoknak nincs pénzük a hazautazásra.) Az intézménynek igen fontos szerepe lenne abban, hogy a bentmaradók számára hasznos programokat biztosítson vagy szervezzen, hogy az itt eltöltött idő ne igénytelen szórakozással vagy semmittevéssel teljék el.

A kollégiumokban egyre több gyermek szorul anyagi segítyezésre, azonban ez a helyi lehetőségek szűkösége miatt rendkívül korlátozott mértékű. Ezek a megoldások (ösztöndíj, alapítványi támogatás, étkezési hozzájárulás

kiegészítés) esetenként a helyi önkormányzatok segélyeivel egészülnek ki.

A kollégiumnak (hasonlóan a családvédelem intézményeihez) a veszélyeztetett vagy krízishelyzetbe került gyermek családjának **direkt módon való befolyásolásában** is szerepe van. Ezt ugyanakkor nehezíti, hogy a szülők többsége nem tart szoros kapcsolatot az intézményekkel, inkább akkor jelentkeznek, ha a gyermekkel "baj" van, s nem is minden esetben tudnak mit kezdeni azokkal a tanácsokkal, melyek, pl. rögzült nevelési módszereik megváltoztatására tesznek javaslatot. Elsősorban azoknál a deprivált családoknál van szükség - és általában igény is - a határozott, segítő beavatkozásra, ahol a szülők eszköztelenek, tanácstalanok, illetve megfelelő kommunikációs készség híján képtelenek gyermekükkel a kooperációra.

Az is tény, hogy a problémák sokszor későn jutnak felszínre, hiszen a gyermekek önmaguktól nem szívesen tárják fel a családi háttérben meghúzódó gondokat, bajokat, részben bizalmatlanságból, részben azért, mert szégyellik helyzetüket. Ezekre gyakran a tanulmányi eredmény hanyatlásából, kialakuló magatartászavarból tud következtetni a pedagógus.

• SZAKSZERŰ ELLÁTÁS

A kollégium mindennapi pedagógiai gyakorlata, a sokféle nevelési szituáció általában elegendő lehetőséget ad a gyermekek megismeréséhez, esetleges háttérproblémáik feltárásához, de a terápiához is. Ehhez természetesen fontos az őszinte tanár-diák kapcsolat, a rendszeres

kommunikáció, a nevelők empátiás odafordulása, és nem utolsósorban az, hogy a pedagógusok **rendelkezzenek megfelelő szakmai - pszichológiai, szociálpszichológiai, fejlődéslélektani, gyermekvédelmi, családpedagógiai - alapismeretekkel, pontosabban képesek legyenek a gyakorlatban ezeket alkalmazni.** Ahhoz, hogy e követelményeknek megfeleljenek, a szakmai specifikumokra a felkészítésben (a pedagógusképzésben, még inkább a továbbképzésben) nagyobb figyelmet kell fordítani.

A pedagógusok gyakran szembetalálják magukat olyan esetekkel, melyek megoldása, túlmutat a napi pedagógiai feladatokon. Speciális felkészültséget és hozzáértést igényelnek, pl. krízishelyzet felismerés, akut helyzetek kezelése, permanens tanácsadás (pl. káros szenvedélyek, egészséges életmód kérdéskörei), segítségnyújtás válsághelyzetekben, amikor a tanulók kapcsolatrendszerük, családi hátterük, iskolai helyzetük, stb. megromlása miatt előállt életviteli és napi problémáikat önállóan, ill. a szokványos (pl. családi, baráti) keretekben nem tudják megoldani, tehát speciális segítségre szorulnak.

Az intézménynek felelőssége van abban, hogy ezeket a helyzeteket mindenki számára megnyugtató módon oldja meg. Fontos, hogy a pedagógusok munkáját **hiteles és megfelelő szakmai felkészültséggel rendelkező ifjúságvédelmi szakember (gyermek- és ifjúságvédelmi felelős) segítse**, akinek munkáját szükség esetén pszichológus, szociálpedagógus, pszichopedagógus, szociális munkás, családvédelmi szakember is támogatja. Szakmai követelmény, hogy adott eset-

ben el tudjon járni külső, a kollégium kompetenciáján kívül eső, pl. orvosi, hatósági, jogi beavatkozást igénylő helyzetek megoldásában; továbbá hatékonyan képes legyen segíteni az együttműködést a gyermek nevelésében közvetlenül érintett intézmények (kiemelten: család, kollégium, iskola) és személyek között. Ami maradéktalanul akkor teljesülhet, ha az akciókban résztvevők **partnernek tekintik egymást, és minden esetben a segítségre szoruló gyermek érdekeit tartják a legfontosabbnak.**

Irodalom

- Gázsó Ferenc (1988.): Megújuló egyenlőtlenségek
- Gáspár László (1996.): Nevelélmélet
- Gáti Ferenc (1987.): Gyermekvédelem az iskolában
- Jelentés a magyar közoktatásról (1997.)
- Kollégiumi foglalkozások tervezése (1998.)
- Laki László (1993.): A lemaradó rétegek gyermekei és a közoktatás jövője
- E. Landau (1997.): Bátorság a tehetséghez
- Liskó Ilona (1997.): Hátrányos helyzetű gyerekek a szakképző iskolákban
- Réthy Endréné (1995.): Tanulási motiváció
- Szociális munka az iskolában (1996.). Szerk.:Budai István
- Veszélyeztetettség és iskola (1988.). Szerk.: Illyés Sándor

OKTATÓFILMEK A KOLLÉGIUMI NEVELÉS SEGÍTÉSE ÉRDEKÉBEN

A kollégiumi csoportfoglalkozások témái között hangsúlyos helyet foglalnak el a káros szenvedélyek, így az alkohol, dohányzás, kábítószer hatása, az AIDS-ről és annak veszélyeiről szóló felvilágosító munka, a kábítószerfogyasztás elleni harc.

Most olyan oktafilmek segítenek ebben a tanári munkában, melyek amerikában készültek, ahol már sok tapasztalatot szereztek a fiatalok felvilágosítása terén. A kollégiumokban is minden bizonnyal hasznos segítséget nyújtanak ezek a filmek, e fontos nevelési feladat megoldásában.

1. Járvány: Alkohol és kábítószer

A káros szenvedélyek pszichés és szomatikus hatásai.
(25' ; 2900 Ft)

2. AIDS - Mit mondjunk gyermekeinknek?

Szakértők tájékoztatnak a betegség körülményeiről, lehetőségeiről, megelőzéséről.
(22' ; 2800 Ft)

3. Vélemények az AIDS-ről

Ismeretterjesztés a betegségről, következményeiről.
(15' ; 2000 Ft)

4. Dohányzás és egészség

A dohányzás szokásának kialakulása és hatása szervezetünkre.
(13' ; 2000 Ft)

Az árak tartalmazzák az ÁFA-t, de a postaköltséget nem! Megrendelhető a szerkesztőség címén, vagy faxon (automata): (1) 352-9601 - es számon. A filmet postai utánvétellel küldjük el az intézménynek.

PONT VAGYUNK A HÁLÓN

„ADYSOK“ A VERSENY 98-ON

Arra kérjük a tisztelt olvasót, hogy ha teheti, tekintse meg a www.ady-kozgzd.sulinet.hu címen elérhető honlapunkat.

Óriási örömmel éltük meg a hírt, hogy az MKM sulinet pályázatot az első körben elnyertük. Miután a pályázatnak köszönhetően megkaptuk a multimédiás gépeket és az Internet szolgáltatást, gyakorlatilag állandóan a gépteremben töltöttük a szabadidőnket. A számítástechnika szakköreink ekkor lettek a legkeresettebbek. Ott megtanultuk az alapokat, az alapprogramok használatát, valamint felkészítést kaptunk az ECDL vizsgára, és felhívták a figyelmünket a pályázatok megtalálására az Interneten.

Az Interneten böngészve fontos információhoz jutottunk. A Verseny95 után ismét lesz Verseny98, azaz országos honlapkészítő pályázat. Ezt a versenyt a Microsoft Magyarország a Soros Alapítvány, valamint az Oktatási Minisztérium támogatásával közösen szervezték az ország összes középiskolája számára. A verseny célja egy országos Internetes tudásbázis létrehozása a következő témakörökben:

- Általános helytörténet (az iskola székhelyéről, kerületéről),
- Az iskola története,
- Híres igazgatók, tanárok, diákok,
- Diákélet,
- Kirándulási tippek, érdekességek,
- Környezet és műemlékvédelem,
- Hagyományok és népművészet,
- Állat és növényvilág, mikroklíma.

A honlapkészítés igazi feladatként várt a kollégium diákjaira. Minden diákot nagyon megmozgatott. Végül a számítástechnika szakkör multimédiás csoportjának tagjai vállalták ezt az izgalmas megpróbáltatást, amely számunkra hatalmas

kihívás volt. Mondván, ezen ismeretünket a későbbiekben is felhasználhatjuk. Akik nélkül ez a pályázat nem jött volna létre: Kovács Mónika, Szabó Éva, Tüske Krisztina és Tóth Nikoletta. Az igazgató úr ebből is presztízskérdést csinált, mert sokat küzdött másokkal együtt azért, hogy a kollégiumok részesei legyenek a Sulinet programnak. Igaz, a végén csak az önálló kollégiumok kaptak az első körben. A pályázat készítése közben újabb ismereteket szereztünk, jobban megtanultunk együtt dolgozni, feladatcentrikusan gondolkodni, konkrétan arra fordítani figyelmünket, amit éppen csinálunk. A verseny

teljes anyaga megtalálható a www.verseny98.net címen. Az első fordulóra készülve bejártuk a kerületet, a múzeumokat, szebbnél szebb fényképeket készítettünk a műemlékekről, anyagot gyűjtöttünk az állatvilágról. Egy levéltárban kutatva megtaláltuk a II. kerület kiemelkedően védett állatait is. Mindez nagy munka volt, de előttünk volt egy cél és tudtuk, hogy ha keményen dolgozunk, akkor annak meg lesz a gyümölcse

Közben tanulmányoztuk az iskolai honlapokat. Mivel kollégiumi honlap még nem volt látható a hálón, arra is gondoltunk, hogy a mi kollégiumunk lehet kint először. Ez

újabb ösztönzést adott a csapatnak és a segítőknek.

Munkánkból sok minden megtudható kollégiumunk múltjáról, itteni életünkről, szakköreinkről, programjainkról. Az utolsó percek teltek a legizgalmasabban, mert tökéletes munkát szerettünk volna kiadni a kezünkől. Miután továbbküldtük "szenzációs" tartott munkánkat, nem maradt más dolgunk, minthogy türelmesen és izgatottan várni a szervezők választát.

Nagy volt az öröm, mikor jött az értesítés, hogy csapatunk bejutott az országos döntőbe. Örömmünket az is

fokozta, hogy megtudtuk a döntőbe jutott iskolák paramétereit. A mi kis szakkollégiumunk tehát nagy létszámú számítástechnikai szakközépiskolákkal és gimnáziumokkal vette fel a versenyt.

A döntőbe jutott csapatok

- Zipernowsky Károly Ipari Szakközépiskola Pécs,
- Kempelen Farkas Gimnázium Budapest,
- Szent-Györgyi Albert Gimnázium Balassagyarmat,
- Bajza József Gimnázium, Egészségügyi Szakközépiskola és Kollégium Hatvan,
- Bethlen Gábor Újreál Gimnázium Budapest,
- Ady Endre Közgazdasági Szakkollégium Budapest,
- Bánki Donát Ipari Szakközépiskola Tatabánya,
- Kölcsey Ferenc Gimnázium Budapest.

Az öröm mellett jött a szorongás, mert ki kellett javítani a hibákat és készülni a központi vetélkedőre, ahol a helyszínen kellett ver-

senyezni. A felsorolt iskolák csapatai kivétel nélkül fiú csapatok. Mi voltunk az üde színfolt a versenyben. A napok kettesével teltek. Elérkezett a nagy nap, a december 4-e is. A nagy hó ellenére négy órai autózás (20 km) után szerencsésen megérkeztünk a pilisborosjenői Pedagógus Továbbképző Központba. A közös vacsorán ismerkedtünk meg a többi résztvevővel. Még az esti órákban tartottak egy megbeszélést, a tanárok Mikulás-csomagot választottak, amiben el volt rejtve a megoldandó feladat. A döntőn mind a 8 csapat kapott egy témát, amit péntek éjféltől kezdve 24 órája volt, hogy elkészítsen.

1. Vizek
2. Iskolaigazgatók
3. Iskolák
4. Diákmedia
5. Várak, kastélyok
6. Környezetszennyezés
7. Népszokások
8. Címerállatok

A versenyen résztvevők rendelkezésére bocsátottak egy - a **Verseny98** első fordulójából összegyűjtött anyagot tartalmazó - felkészített gépet, amin a **Frontpage98** és **Office97** programokkal lehetett dolgozni.

Ezután indulhatott a "start". Mindenki a saját szokásai, és időbeosztása szerint dolgozhatott. A mi feladatunk az volt, hogy bemutassuk a diákmediát 2222-ben (Hálófalva 2222); egy Virtuális Múzeumot képzeljünk el 1998-ot illetően; valamint stílszerűen egy honlapot elkészítsünk, amelynek a címe Miklós/Mikulás.

Végül vasárnap hajnali egyig tartott a verseny, amelyen különböző ügyességi feladatokat kellett megoldani, hogy Internet-időt kapjunk. (biliárd, csocsó, hógolyódobó verseny, dominózás, aknakereső, malom, stb.) Ez felüdülést is jelentett, legalább elmozdultunk a gép mellől.

Jól éreztük magunkat a többi csapattal vetélkedve is. Bár a hangulat az elején még nagyon feszült volt, a végére már mindenki jól szórakozott és drukolt egymás ötletes alkotómunkájának. Lelkesen dolgoztunk gyakorlatilag éjjel-nappal.

Vasárnap délelőtt folyamán minden csapatnak összesen 13 perce volt, hogy bemutassa elkészített munkáit a verseny kezdetéig visszamenően. Érdekes volt megtekinteni a többiek munkáját. A bemutatón a média is részt vett, (újságírók, riporterek, operatőrök) interjút készítettek velünk is, többek közt a MTV2 a Duna Tv, a MTV1.

A bemutatót nagy érdeklődéssel figyelte a zsűri:

- Z. Karvalits László történész-informatikus,
- Rényi András esztéta
- Kárpáti Andrea pedagógiai kutató
- Nagy Tamás Oktatási Minisztérium, főosztályvezető helyettes
- Tárnok Gábor Verseny95 veterán
- Tamás Szilárd Soros Alapítvány, közoktatás fejlesztési programigazgató
- Peternák Miklós Soros Alapítvány-C3 igazgató
- Reisz Attila Microsoft Magyarország, ügyvezető igazgató

Nehezen, de megpróbálták egy rangsort felállítani a csapatok között.

Lánycsapatunk negyedik helyezést ért el ezen a nagy megmérettetésen. Örömről nagy volt, mert a kiírásban lévő jutalmak sorozatát:

- 1 hetes, csoportos, európai szakmai körutazás a Soros Alapítvány támogatásával,
- ingyenes részvétel hivatalos Microsoft tanfolyamokon,
- végső helyezés szerint differenciált Microsoft szoftvercsomag,
- a résztvevő iskolák részére 1-1 multimédiafejlesztő számítógépet ünnepélyesen ott adták át.

Kollégiumunkban is nagy volt az öröm, amikor hazatértünk egy új multimédiás géppel és digitális kamerával.

A versenyen nagyon jól érezte magát csapatunk, rengeteg tapasztalatot és barátot szereztünk. A kapcsolatot ma is fenntartjuk velük, mindig érdeklődünk egymásról.

Szeretnénk még egyszer megköszönni tanáraink és diákársaink segítségét, biztatását a pályázat elkészítésében. Külön megköszönjük dr. Jarosievitz Beáta tanárnőnek a felkészítést a versenyre. Örülünk, hogy az ADY Szakkollégium most egy újabb területen mutatkozhatott be országos versenyben és mi ennek részesei lehettünk.

Az utóhatás is érdekes. A többi szakörös is egyre nagyobb lendülettel foglalkozik a számítástechnikával, remélve, hogy a stafétát jövőre ők veszik át.

*Szabó Éva, Tüske Krisztina
Ady Endre Közgazdasági Szakkollégium
Budapest*

TÁJ ÉS EMBER

HONISMERETI ÉS KÖRNYEZETVÉDELMI TÁBOR,

KÖRÖSLADÁNY

1999. július 5 - 14.

A Karácsonyi János Honismereti Egyesület és a Réthy Zsigmond Természettudományi Alapítvány 10 napos tábort szervez hazai és határon túli fiatalok számára.

A tábor célja: megmutatni, hogyan függ össze az emberek mindennapi szokásrendszere az adott tájjal, s megőrizni mind a társadalomban, mind a természetben lévő értékeket.

A táborban kéttípusú műhelymunka eredményei ötvöződnek:

- Honismeret: az emberek együttéléséből fakadó hétköznapi kultúra.
- Környezetvédelem: a Körösök egy adott tájegysége természeti értékeinek, s azok megóvása érdekében történő összefogás.

Résztvevők: 14 - 25 életév közötti önként jelentkezők közül bárki.

Ízelítő a programokból, terepmunkából:

- a.) Honismeret: a település "tudós" embereivel való találkozás, pl. mesemondó, természetgyógyász, különböző mesteremberek;
- b.) Környezetvédelem: a település növény és állatvilágával való megismerkedés, annak feltérképezése.
- c.) Közös hajózás a Körösön, népi étek főzése, esti kirándulás, stb.

Részvételi díj: max. kb. 10.000 Ft

Jelentkezési határidő: 1999. március 15.

Jelentkezni lehet: Fabulya Lászlóné

Békéscsaba, Gyulai u. 55.

Tel.: (66) 322-585

JELENTKEZÉSI LAP a 12. oldalon található!

Jurisics Miklós Kísérleti Gimnázium Kollégiuma, Kőszeg

Tisztelt Tantestület, Diákok!

Megrendüléssel fogadtuk a tragikus balesetről szóló hírt. Fájdalmukban osztozva fogadják részvétünket.

a Kollégiumi Szövetség nevében
Horváth István
elnök

KD HÍREK

1999. január 25-én 14.00 órakor az Oktatási Minisztérium Kabinetjének munkatársa Szabó László miniszteri tanácsadó meghívására küldöttségünk (Agócs Nikoletta, Tasi Gabriella, Fuchsné Hattinger Zsuzsanna, Pethes Zoltán) jó hangulatú, konstruktív megbeszélésen vett részt. Megismerhettük a minisztérium elképzelését, terveit a "diákügyek" terén.

Mi is bemutattuk a Szövetség munkáját, eddigi eredményeit, elmondjuk tapasztalatainkat. Javaslatot tettünk a diákokat képviselő különböző profilú szervezetek tevékenységének összehangolására, tapasztalatcserére alkalmas nyújtó találkozók szervezésére.

KD TAGDÍJ

Még nem késő! Akik valamilyen oknál fogva elfelejtettek a tagdíj befizetéséről ('98. október 31. volt a határidő!), most még pótolhatják mulasztásukat! Érdemes "rendesnek" lenni, mivel a nyári táborokban csak a fizető tagok kaphatnak kedvezményeket!

Az 1998/99-es tanévre érvényes tagdíjak:

150 főig	1.500 Ft/tanév
150-300 fő között	3.000 Ft/tanév
300 fő felett	4.500 Ft/tanév

Ez még mindig csak 15 Ft/fő/tanév!

A tagdíjakat minden tanév október 31-ig kell befizetni

a KD számlájára:

Vác OTP 11747094 - 20145945

számlaszámon, vagy rózsaszínű postautalványon a
2600 Vác, Budapesti főút 2-8. címre.

Minden esetben írjátok rá, hogy 1998/99. évi tagdíj!
Még zord a tél, de jön a tavasz, s hamarosan itt a nyár.

Ha nyár, akkor KD tábor!

A vezetőképző tábor helye hagyományosan Vác (Karacs Teréz Kollégium), melynek tervezett időpontja: 1999. június 28. - július 2.

A VI. Országos Kollégiumi Diáktalálkozó 1999. július 19-22-ig lesz Gyöngyösön, a József A. Kollégiumban!

JELENTKEZÉSI LAP

A TÁJ ÉS ÉMBER

HONISMERETI ÉS KÖRNYEZETVÉDELMI TÁBORBA

Név: .....

Lakcím: .....

Életkor: ..... év

A választott szekció:

a.) Honismeret

Ezen belül: - hiedelem, - kismesterségek, - történeti mondák, stb.

b.) Környezetvédelem

Ezen belül: - állatvilág, - növényvilág.

Vállalom, hogy a részvételi díjat 1999. május 10-ig befizetem.

Dátum: 1999. ....

.....
aláírás

.....
szülő aláírása